

μου;» Οὕτω καὶ τὰ ὠραιότερα σχέδια τοῦ σπουδαστοῦ διαβρῆγνυνται ὡς πομφόλυγες σάπωνος ἐν τῇ σκληρᾷ πνοῇ τῆς πραγματικότητος. Ἴσως εἶχεν οὗτος ἀποφασίση τέλος (πρᾶγμα ὅμως διὰ τὸ ὁποῖον δὲν δύναμαι νὰ δοκιμῶ) νὰ μεταβῆ σήμερον εἰς τὸ Πανεπιστήμιον, ὅπως τοῦλάχιστον ἐρωτώμενος γνωρίζῃ ποία εἶνε ἡ ὄψις τῶν παραδόσεων ἀλλ' ἰδοὺ!... συναντᾷ αὐτὸν καθ' ὁδὸν φίλος, οὐτινος τὰ ἀπεξηραμένα σπλάγχνα λίαν πρῶτ' ἠσθάνθησαν διαβολικὴν δίψαν. Πείθεται λοιπὸν ὑπὸ τούτου ὅπως πῶσι τὸ πρῶτον ποτήριον, οὕτω δὲ μηδενίζονται ὅλα τὰ ὠραῖα καὶ καλὰ σχέδια περὶ τῶν σπουδῶν περὶ τοῦ σκοποῦ, ὃν εἶχε ν' ἀποδυθῆ εἰς τινα διαγωνισμὸν πρὸς ἀπόκτησιν τοῦ βραβείου κλ. Ἡ συνείδησις τοκιστοῦ εἶνε ὡς γνωστὸν λίαν ἐλαστικὴ, ἡ χρορὴ τῆς λύρας λίαν εὐένδοτος, τὸ κόμμι τὰ μάλιστα ἐκτατόν· οὐδὲν ὅμως εἶνε ἐκτατικώτερον ἐπὶ τῆς γῆς τοῦ πρῶτον τούτου σπουδαστικοῦ προγευματιδίου. Ἐνταῦθα βλέπομεν δείγματα μεγαλοπρεπῆ πρῶτων τοιούτων μικροποτημάτων, ἅτινα ἤρξαντο εἰς τὰς 10 π. μ. τὸ δὲ ἐσπέρας μεσονυκτίους πῶθ' ὥραϊς δὲν εἶχον περατωθῆ. Τότε δὲ συμβαίνει συχνάκις, παρὰ τισὶ δὲ φοιτηταῖς καθημερινῶς, ὁ σπουδαστής, ὁ ἀναχωρήσας τὸ πρῶτ' τῆς οἰκίας του μὲ τὰς καλλιτέρας προθέσεις, νὰ ἐπιστρέψῃ παραπαίων εἰς τὴν οἰκίαν, μὴ φέρων μὲν μεθ' ἑαυτοῦ χειρόγραφον παραδόσεως, ἀλλὰ κατὰ φροτὸς βαγκικῶν ὄρων· τότε δὲ καὶ ὁ ἀχώριστος αὐτῷ συνοδός, ἡ ἀξίεραστος κλεις, μετὰ μακρὰν ἀναζήτησιν τῆς ὁπῆς τοῦ κλειθροῦ ἀνοίγει αὐτῷ τὰς πύλας εἰς τὴν ἐν τῷ οἴκῳ ἐστίαν.

[Ἐπειτα συνέχεια].

ΑΓΡΟΤΙΚΑΙ ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ

Η'

Παρὰ τὴν ἐστίαν.—Εὐβοϊκὰ ἄσματα.—Τὸ τραγοῦδι τοῦ γραμματικοῦ.—Συνοικεία.—Ἐπιγραφή τοῦ ἱεροῦ τῆς Προσηφίας.—Ἡ ἀναχώρησίς μου.

Μετὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου δὲν εἶνε δυνατὸν πλέον νὰ μείνη τις ἐν ὑπαίθρῳ· τόσον τὸ ἐσπερινὸν ψυχρὸς εἶνε ὀριμύ. Ὅθεν ὁ μικρὸς ὀμιλητικὸς κύκλος ἀπὸ τῆς ἐξωθύρας τοῦ οἴκου μετατίθεται νῦν ἐντὸς, περὶ τὴν ἐστίαν, ἐν ἧ καίουσι φωτίζοντες ἅμα καὶ θερμαίνοντες μικροὶ κλάδοι ἐκ τοῦ δάσους ὑπὸ τῶν γυναικῶν ἀποκομισθέντες. Ἡ οἰκοδόποινα καὶ αἱ θυγατέρες αὐτῆς νήθουσι τὰς λευκάς τοῦ μαλλίου τολύπας, ἐξ ὧν θὰ κατασκευασθῶσι ποικίλα χειμερινὰ ἐνδύματα. Ὁ πατὴρ καπνίζει τὸ σιγάρον του κεκλιμένος ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς πλευρᾶς. Καὶ ἐν τῷ μέσῳ παμυέλαινα χύτρα ἐπὶ τῆς πυρᾶς κοχλάζουσα ἀναδίδει μελωδίαν εὐάρεστον καὶ ὀσμὴν ὀρεκτικὴν. Φαίνεται δὲ ὅτι τῇ στιγμῇ ταύτῃ τὸ ἰδίως ἐνδιαφέρον πρᾶγμα εἶνε ἡ χύτρα, διότι πάντες τῇ ἀποσέλλουσι βλέμματα πλήρη στοργῆς, ἐπανειλημμένως

δ' ἀφαιροῦσι τὸν πῖλον αὐτῆς καὶ βυθίζουσι τὸ ξύλινον κοχλιάριον, ἵνα δοκιμᾶσται τὴν γεῦσιν καὶ ἐπιταχύνουσι τὴν βράσιν τοῦ περιχομένου καρκεύματος. Ἀλλὰ καὶ ἂν τὸ γεῦμα ἐτοιμασθῆ, τί τὸ ὄφελος; Ὁ πατὴρ δηλοῖ ρητῶς ὅτι πρέπει νὰ προσμένωσι καὶ τὸν μικρὸν Περικλῆ των, ὅστις φυλάττει τὰ πρόβατα καὶ θὰ ἔλθῃ ὁσον οὐπω. Εὐτυχῶς ἐνῶ ἡ καστανὴ Μαριῶ, ἡ μεγαλύτερα τῶν ἀδελφῶν, καταβιάζεται ἐκ τῆς πυρᾶς τὸ φαγητὸν διὰ τῶν χειρῶν μὲ κίνδυνον νὰ καύσῃ τοὺς δακτύλους, ἀκούονται ἀπομεικρυσμένοι ἤχοι ὀξείας φλογέρας καὶ πάντες ἀναγνωρίζουσι τὴν μελωδίαν τῆς Παπαδοῦλας, τὸν τόσῳ προσφιλῆ τῷ Περικλεῖ σκοπὸν. Μετ' οὗ πολὺ ἡ θύρα ἀνοίγεται καὶ εἰσέρχεται τὸ δωδεκαετὲς παιδίον, προσφωνοῦν πάντας μὲν διὰ καλησπέρας, τὴν δὲ μητέρα εἰδικῶς διὰ τοῦ:— Μάννα, πεινῶ!

Ἐπιμόνως προσκαλούμενος, ἐνοῦμαι νὰ μετᾶσθω τῆς οἰκογενειακῆς τραπέζης, ἀκούμαι δὲ θαυμάζων τὴν λαμπρὰν ὄρεξιν τῶν ἀγροτῶν. Τὸ γεῦμα, ἐννοεῖται, δὲν διαρκεῖ ἐπὶ πολὺ. Ὁ μικρὸς Περικλῆς ἀπέρχεται καὶ πάλιν εἰς τὸ ποίμνιον, αἱ γυναῖκες ἀναλαμβάνουσι τὰς ῥόκας των, καὶ ὁ πατὴρ ἀναμασᾷ νέον σιγάρον.

* *

Νομίζω ὅτι εἶνε ἡ καταλληλοτάτη στιγμή πρὸς ἐκπλήρωσιν τοῦ σκοποῦ μου, διότι δὲν εἶμαι ἐκεῖ πρὸ τῆς ὥρας ἄνευ σκοποῦ. Μετ' ὀλίγας ἡμέρας θ' ἀπέλθω καὶ ἐννοῶ νὰ μὴ φύγω χωρὶς νὰ πλουτίσω καὶ δι' Εὐβοϊκῶν ἄσματων τὰ τῆς δημοτικῆς ποιήσεως τετραδιά μου. Καὶ ὅσα μέχει τοῦδε ἤκουσα ἐν χοροῖς ἢ εὐωχίαις μὲ πείθουσιν ὅτι πλεῖστα καὶ ἀνάλογα κατὰ τὴν καλλονὴν πρὸς τὴν ἐμπνεύσαν φύσιν δύνανται νὰ συλλεχθῶσιν ἀπὸ τῶν χειλέων τῶν νεανίδων μάλιστα. Αἱ ἀρνήσεις, διότι δῆθεν δὲν ἐνθυμοῦνται τίποτε, δὲν εἶνε τόσον ἐπίμονοι, ὅσον ἐπίμονοι αἱ παρακλησίαι μου αἵτινες ἐπὶ τέλους καὶ ὑπερισχύουσιν. Ἐπὶ τοῦ γόνατος καὶ διὰ μολυβδοκονδύλου, χωρὶς κ' ἐγὼ νὰ διακρίνω ὑπὸ τὴν ἀμυδρὰν λάμπιν τῆς πυρᾶς τὰ γραφόμενα πληρῶ κατὰ μικρὸν φύλλα ἐπὶ φύλλων. Τὸ πρῶτον ἄσματιον ὑπαγορεύει ἡ Μαριῶ· δύναται νὰ ὀνομασθῆ τὸ τραγοῦδι τῆς ἀγάπης:

Σεῖς μὲ ξέρετε, γειτόνοι,
Ποῦμ' ἔταν ἄσπρη ὅσ' ἂν τὸ χιόνι·
Τώρα μ' ἔσσερ' ἡ ἀγάπη,
Μαύρισα ὅσ' ἂν τὸν ἀράπη.
Ὡς τὰ τώρα τὴν καρδιά μου
Ἐγὼ τὴν εἶχα κλειδωμένη
Καὶ βροεῖα μανταλωμένη.
Τώρα θέλα ν' τὴν ἀνοίξω
Καὶ νὰν τὴνε λουλουδίσω
Γιὰ τὸ πείσμα τῆς ἀντρούνας
Καὶ γιὰ τῆς παλληκαριούνας,
Πῶθ' οὐκ ἄσχημαῖς γυναῖκες
Καὶ φίλων κ' ἀναστενάξουν·
Μαῦρα κούτσουρ' ἀγκαλιάζουν.

Ἄλλ' ἢ Μαριῶ ἀκολουθεῖ μετὰ περιεργίας τὴν χειρὰ μου, ἥτις καθόσον αὐτὴ λέγει τρέχει ἐπὶ τοῦ λευκοῦ χάρτου διαγράφουσα διὰ τοῦ μολυβδόκωνδύλου ἀκατάληπτα σχήματα καὶ ὅταν τελειῶνῃ τὸ ἄσμα δὲν ἀντέχει πλέον καὶ μ' ἐρωτᾷ :

— Καὶ τώρα τί σημάδια βάνεις 'ς τὸ χαρτί ;

— Γράφω αὐτὰ πού μου λές.

— Τί θὰ 'πῃ γράφεις ;

— Θὰ 'πῃ πῶς ἐπειδὴ δὲν ἔμπορῶ νὰ κρατῶ 'ς τὸν νοῦν μου ὅ,τι μου λέτε, τὸ σημαδεύω 'ς τὸ χαρτί ἔτσι πού ἔμπορῶ καὶ τώρα καὶ ὅποτε θελήσω κυττάζοντας τὰ σημάδια νὰ τὸ ξαναπῶ.

— Ἀπ' αὐταῖς τῆς μουντζούρας θὰ 'πῆς ἐσὺ τραγοῦδι ;

— Ἀπ' αὐταῖς καὶ ἀπὸ χειρότερας.

— Αἶ, γιὰ λέγε το . . .

— Ἄκουσε.

Ἐπλησίασα εἰς τὴν πυρὰν ἕνα δικακρῖνον τὰ ἰσογλυρικὰ μου καὶ ἐπανέλαβον στίχον πρὸς στίχον ὅ,τι μοὶ εἶχεν ὑπαγορεύσει. Καὶ ἐκείνη μὲ παρετήρει ἐκθαμβὸς διακόψασα τὴν ἐργασίαν ἐπὶ μικρὸν. Ὅταν δ' ἐτελείωσα τὴν ἀνάγνωσιν προσέθηκεν ὡς μετὰ βραδείαν σκέψιν :

— Ἐγὼ γιὰ νὰ τὸ μάθω τὸ τραγοῦδι αὐτὸ μου τὸ εἶπανε, μου τὸ ξανάειπανε ἑκατὸ φοραῖς, ἐσὺ μὲ μιὰ φορὰ μονάχα καὶ τὸ ξέρεις νερό. Αὐτὸ θὰ 'πῆ τί κούτσορα εἶμαστ' ἐμεῖς οἱ χωριάταις, ἔμπροστὰ 'ς ἐσᾶς τοὺς πολιτικούς.

Μετὰ τὸ πρῶτον ἤλθον ἀλλεπάλληλα νέα ἄσματα, ὑποβοηθουσῶν καὶ τῶν τριῶν ἀδελφῶν καὶ τῆς μητρὸς ἀκόμη. Μεταξὺ αὐτῶν ἐξέχει τὸ τῆς Χατζήρας διὰ τὸ ἐν αὐτῷ τρυφερώτατον μητρικὸν αἶσθημα :

Χατζήρα μ', δὲ' στολίζεσαι, Χατζήρα μ', δὲν ἀλλάξεις
 Νὰ βάνης τὸ λ ι κ α μ τ ε ρ ῖ , τὸ ρούχινο φουστάνι ;
 — Τὸ τί καλὸ 'χω νὰ χαρῶ, ν' ἀλλάξω νὰ φορέσω ;
 Μὲνα ὁ Χατζῆς μου 'πέθανε, μὲνα ὁ Χατζῆς μου 'χάθη
 Ἐνανε γυῖο μούδωκε ὁ Θεὸς, κ' ἐκεῖνος θά μου φύγη ! . . .
 Σὰ 'θέλα φύγη, γυῖόκα μου, σὰ 'θέλα φύγη, γυιέ μου,
 Νὰ σηκωθῆς, πολὺ πρωτὶ, κἀνα δὺν ὠραῖα νύχτα,
 Νὰ μὴ σὲ ἴδουσιν τὰ μάτια μου καὶ κλαῖνε τὰ καυμένα.

Χαριέσατον, νομίζω, καὶ τὸ ἐξῆς τετρασίχρον :

Ἄμπεξέρισα, βαρέθηκα μ' ἕναν καλὸ λεβέντη,
 Πᾶσα βραδὺ 'ς τὴν πόρτα μου καὶ πᾶσα μεσημέρι.
 Θὰ βάνω δασύμο κλειδονιὰ καὶ μαντζουράνα σύρτη
 Κ' ἀπ' ἔλα τοῦ διαβόλου ὁ γυῖος, ν' ἀνοίξῃς νὰ 'μῆς μέσα.

Ἄλλὰ τὸ ἄσμα τῆς Παρασκευῆς εἶνε τὸ πάντων αἰσθηματικώτατον καὶ ἡ ποίησις αὐτοῦ ἔχει τι τὸ ὑψηλὸν καὶ ἰδιόρρυθμον. Κακῶς παρηλλαγμένον, κατεστραμμένον ἕνεκα τῆς κακῆς μνήμης τοῦ τότε ὑποβολέως μου ἐγράφη ἐν τῇ 5' ἐπιστολῇ, ἀκριβῶς δ' ἔχει ὡς ἐξῆς :

Μάννα μ', κορίτσια πού-εἶδα 'γὼ 'ς τάλωνια πού χορεοῦσαν
 Κι' ἀσπρίζουν ἄν τὰ γάλατα καὶ λάμπουν ἄν τὰ χιόνια.
 Χρυσὸς πετρίτης θὰ γενῶ κ' ἕνα καλὸ ξεφτέρι.
 Νὰ πάρω τὴν Παρασκευὴν τὴν ἀραβωνιασμένην
 Νὰ τῆνε πᾶω 'ς τὸ χρυσικό νῦν τὴν ἀναλυγώση,
 Νὰ βγάνω λίτρα μάλαμα, νὰ βγάνω λίτρ' ἀσμί,
 Νὰ κἀνω κοῦπα καὶ σταυρὸ, καθάριον δαχτυλίδι.
 Τὸ δαχτυλίδι νὰ φορῶ, τὴν κοῦπα γιὰ νὰ πίνω
 Καὶ τὸ σταυρὸ νὰ προσκυνῶ γιὰ τὴν χριστιανόσυνη.

* *

Ἄλλ' αἴφνης ἡ θύρα ἀνοίγεται ἡρέμα καὶ προβάλλει γελαστὴ ἡ μορφή τῆς Εὐμορφούλας.

— Στὰ τραγοῦδια τὸ 'ρίξετε, αἶ ; κ' ἐγὼ ἐρχόμουν νὰ κάνωμε νυχτέρι.

— Καὶ γιὰ τί δὲν μπαίνεις ἔμετα ; καὶ δουλεῖα καὶ τραγοῦδια καὶ τὰ δυὸ μαζῆ.

— Ἀμμ' ἄν ἀρχίσουν τὰ τραγοῦδια, πού ἔχει κανεὶς ὄρεξι γιὰ δουλεῖα ; ξελογιάζεσαι . . .

Ἐν τούτοις εἰσέρχεται καὶ κάθηται πλησίον τῆς πυρᾶς. Ἐπὶ τῶν γονάτων ἀποθέτει καινούργες ὑποκάμισον, τὸ ὅποιον ἤδη κοσμεῖ διὰ κεντημάτων, ἐκ δὲ τοῦ κόλπου—ὁ κόλπος ἐπέχει τόπον θυλακίου παρὰ ταῖς χωρικαῖς—εξάγει ποικιλόχρωμα ἀνάμικτα μαλλία, ἐκλέγει τὸ κατάλληλον καὶ ἄρχεται τῆς ἐργασίας λίαν σοβαρῶς.

Καταλληλοτέραν περίστασιν δὲν ἦτο δυνατόν νὰ εὕρω ἕνα συμπληρώσω τὸ ὠραῖον ἐκεῖνο ἄσμα, τοῦ ὁποίου τὴν ἀρχὴν μόνον ἤκουσα κρυφὰ κρυφὰ κατὰ τὴν ἐσπέραν τῆς πανηγύρεως.

— Εὐμορφούλα, δὲν θὰ μᾶς 'πῆς καὶ σὺ κανένα τραγοῦδι ;

— Ἐγὼ μόνον 'ς τὸ χορὸ καὶ 'ς τὴν τάβλα ἔξερω νὰ λέω τραγοῦδια ἔτσι δικακρῖνὰ δὲν ἔμπορῶ.

— Σὺν θέλεις ἔμπορῆς. Ἐλα πές μου τὸ Γραμματικὸν.

— Οὐφ ! τέτοιο θλιβερὸ τραγοῦδι θυμῆθηκες.

— Ἐσὺ τὸ τραγοῦδάς 'ς τὰ πανηγύρια.

— Ποτὲ δὲν τὸ τραγοῦδῶ ὄλο—ἔχει τέλος πού μου σπαράζει τὴν καρδιά.

— Καλὲ δὲν βαρεῖσαι νὰ χαλᾷς τὴν καρδιά σου μὲ τὰ τραγοῦδια ! Λέγε.

— Ἐξερῶ γιὰ καὶ καλὰ θέλεις τοῦ γραμματικοῦ τὸ τραγοῦδι, ὑπέλαβε πονηρῶς μειδιῶσα, οὕτως ὥστε ἐξήστραψαν οἱ ὀφθαλμοὶ καὶ οἱ ὀδόντες αὐτῆς οἱ μαργαριτώδεις ἀπηύγασαν εἰς τῆς ἐστίας τὴν λάμψιν.

— Γιατί παρακαλῶ ;

— Γιατί σου ταιριάζει . . . λέει γραμματικὸ καὶ λέει καὶ τῶνομά σου μέσα.

Ἡ ἰδέα μοὶ ἐφάνη τόσον παράδοξος, ὥστε ἐγέλασα ἐξ ὅλης ψυχῆς.

— Τόσω τὸ περισσότερο λοιπὸν λέγε μου νὰ γράφω.

— Ἄς εἶνε πλειά' γράψῃ, ἀλλὰ μὲ μιὰ συμφωνία.

— Τί συμφωνία ;

— Νὰ μὴ με περιγελάς, ἂν 'δῆς τὰ 'μάτια μου νὰ δακρύζουν 'ς τὸ τέλος τοῦ τραγοῦδιου . . .

Καὶ ἤρχισεν ἀπὸ τῶν χειλέων αὐτῆς νὰ καταπίπτωσιν οἱ στίχοι γλυκεῖς, ἤρμητοι ἄνὰ εἰς, ὡς λευκανθήμεου πέταλα, ἅτιν' ἀποκόπτει ἐρωτόληπτος αἰτῶν μαντεῖων . . .

Γραμματικὸν μακίλλεψαν 'ς ἐμαυρομάτας πόρτα
 Χύνει τὸ αἶμα ἄν νερὸ ἄν σιγανὸ ποτάμι,
 Κ' ἡ μάννα του τὸ μάζωνε 'ς ἕνα φιλὸ μαντήλι,
 Ὡς τὴν ἐκκλησιὰ τὸ πάγαινε κ' ὄλο μοιριολογοῦσε :

— Ἀρνήσου, Πλώρηγ μ', τὸ σταυρὸ κι' αὐτὴ τῆ μαυρομάτα.
 — Δὲν τὸν ἀρνίεμαι τὸ σταυρὸ κι' αὐτὴ τῆ μαυρομάτα ...
 — Σύρε, κόρη μ' ἐτὴ μάνα μου καί' ῥώτα ποῦ εἶν' ὁ γυιὸς τῆς.
 — Στὴν κάμαρ' εἶν' ὁ γυιὸς μου, ἔζη κάμαρ' εἶν' ὁ γυιὸς μου
 Σ τὴν πόρτα ποῦ θὰ πρωτομπῆς, δεξιά μερὶ ἐστὸ σῶμα.
 Ἐλα ν, ἀγαπημένη μου, καὶ φίλει με ἐς τὸ στόμα.
 Σαν ὄῃς καὶ με περάσουε κοντ' ἀπ' τὴ γειτονιά σου,
 Ἐβγα κρυσ' ἀπ' τὴ μάνα σου καὶ τράβα τὰ μαλλιά σου.
 Ὄντας θὲ νὰ με φτάσουε ἐς τῆς ἐκκλησιᾶς τὴν πόρτα,
 Νὰ σύρῃς μιὰ ψιλὴ φωνὴ νὰ μαραθοῦν τὰ χόρτα.
 Κι' ὄντας θὲ νὰ με ψάλουε νὰ σβύσουν τὰ κεριά μου
 Τότες, ἀγαπημένη μου, φεῦγ' ἀπ' τὴν ἀγκαλιά μου.

Καὶ ἐνῶ ἔλεγε τοὺς τελευταίους δύο στίχους ἡ φωνὴ τῆς κόρης εἶχεν ἀλλοιωθῆ ὡς εἰ μετὰ πτερωτῶν στεναγμῶν ἐξήρχοντο μειγμέναι αἱ λεξεῖς. Καὶ ὅταν ἐτελείωσε καὶ μοι εἶπε: — Δὲν ἔχει ἄλλο... ὡς νὰ ὠμίλει οὐχὶ περὶ τοῦ ἄσματος, ἀλλὰ περὶ τῆς περιπαθοῦς, τῆς θλιβεράς λύσεως αὐτοῦ, ἔστρεψα καὶ εἶδον ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῆς δύο μικρὰ ἀδαμάντινα δάκρυα βραδέως κυλιόμενα ἐπὶ τῶν παρειῶν. Εἶχεν ἄδικον ἢ εὐμορφοῦλα φοβουμένη μὴ περιπαίξω τὰ τρυφερὰ δάκρυά της, οὐδ' ἐγέλασα, οὐδ' ὠμίλησα ἐπὶ τινος στιγμᾶς — ἄνευ αἰσχύνης τὸ λέγω: εἶχον κ' ἐγὼ δακρύσει. . .

Ἠγέρθη νὰ φύγῃ, διότι χάριν τῆς φιλολογικῆς ἐσπερίδος ἡ ὥρα ἦτο ἐνάτη καὶ ἤμην ἔτι νῆστις. Ὁ οἰκοδεσπότης μ' ἐμιμήθη· ἤθελε νὰ ὑπάγῃ διὰ νυκτὸς εἰς μακρὸν χωρίον. Καὶ ἐγενόμην τότε μάρτυς παραδόξου ἐθίμου· ἡ μικρὰ κόρη λαβοῦσα κόκκους ἄλατος ἐκ τοῦ κολοκυνθίνου ἄλατοδοχείου ἐπλησίασε τὸν πατέρα, ἀφῆρεσε τὸ φέσιον αὐτοῦ, ἔθηκε τὸ ἄλας ἐν τῇ κόμῃ κ' ἐκάλυψε πάλιν τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ διὰ τοῦ φεσίου.

— Ἐπειδὴ καὶ θὰ βγῆ τὴ νύχτα καὶ θὰ λείψῃ ἀπ' τὸ σπίτι, μοι εἶπεν, ὅταν ἠρώτησα διατί.

* *

Μέχρι πρὸ ὀλίγων ἐτῶν τὰ πλεῖστα τῶν ἀγροτικῶν συνοικισίων ἐγίνοντο ἀπλοῦστατα, ἄνευ τῆς μεσολαθῆσεως συμπεθέρων καὶ προξενητῶν, οὐχὶ δὲ σπανίως ἄνευ τῆς συγκαταθέσεως τῶν γονέων· τὰ ἀμέσως ἐνδιαφερόμενα μέρη ἐβλέποντο, ἠγαπῶντο, καὶ... ἐκλέποντο. Τῆ σήμερον ὁμως τὰ εἰδύλλια ἐκλείπουσιν ὁσημέραι ἀπὸ τῆς χώρας τοῦ Θεοκρίτου· διότι καὶ ἄνευ τῆς ἐπηρεῖας τῶν θετικῶν φιλοσοφῶν, ὧν μένει ἀμύητος, ὁ ἀγρότης καθίσταται πραγματικώτερος καὶ καταπνίγων τοὺς παλμοὺς τῆς τρυφερᾶς αὐτοῦ καρδίας νυμφεύεται ἢ καὶ μᾶλλον ἐκ συμφέροντος ἢ ἐξ αἰσθήματος. Δύναται τις λοιπὸν ἐκ τούτου νὰ εἴπῃ ὅτι ἡ πραγματικότης εἶνε φυσικὴ συνέπεια παντὸς αἰθερίου, παντὸς ἀφρημένου, ὡς φυσικὴ συνέπεια τοῦ ἀνθους εἶνε ὁ καρπὸς καὶ τῆς φλογὸς ἡ τέφρα.

Τὰ κανονικὰ, οὕτως εἶπεν, συνοικῆσια γίνονται ὡς ἐξῆς· οἱ γονεῖς τοῦ γαμβροῦ ἢ καὶ ὁ ἑίδιος γαμβρὸς ἐκλέγοντες μετὰ ὄριμον συζήτησιν τὴν καταλληλοτάτην νύμφην μεταξὺ τῶν παρθέτων τοῦ χωρίου των ἢ ἄλλου τινὸς γειτονικοῦ,

ἀποστέλλουσιν εἰς τὸν οἶκον αὐτῆς νύκτωρ καὶ ἐν ἄκρῃ μυστικότητι ἄνθρωπον φέροντα πρότασιν γάμου, δηλαδὴ *στέλλουσι λόγια*, ὡς λέγουσιν οἱ χωρικοί. Ἄν οἱ γονεῖς τῆς νύμφης συγκατανεύσωσι, διότι ἡ γνώμη αὐτῆς ὀλίγην ἔχει βαρύτητα, ὁ προξενητὴς ἐπανέρχεται πάλιν μετ' ὀλίγας ἡμέρας φέρον τὰ *σημάδια*, τὰ δῶρα τοῦ μνηστῆρος, κυρίως ἀποτσλούμενα ἀπὸ τὴν *λουρίδα*, ἀργυροῦν καὶ ἐπίχρυσον κόσμημα, ἔχον πλάτος ἐνὸς δακτύλου, ὅπερ καρφοῦται ἐπὶ τῶν κροτάφων περιδένον τὰς παρειὰς καὶ τὴν σιαγόνα καὶ φέρεται ὑπὸ τῶν μενηστευμένων γυναικῶν μόνον καὶ τῶν ἐγγάμων. Ἡ δὲ μνηστῆ, ἢ ὡς τὴν ὀνομάζουσιν, ἢ *σαστικὰ* εἰς ἀπόδοσιν στέλλει τὰ ἐργόχειρα τοῦ *σαστικοῦ*, μικρὰν ἐρυθρὰν καπνοθήκην ποικιλοκέντητον καὶ κομψὸν μανθῆλιον κεκοσμημένον κατὰ τὰς ἄκρας δι' ἀργυρῶν κερματίων. Τὰ μικρὰ ταῦτα δῶρα πρὸ καιροῦ εἰσιτοῦμαι καὶ ἐντὸς τῆς προικίως *κασσιέας* ἀποτεταμειυμένα μετὰ τῆς λοιπῆς προικὸς ἀναμένουσι τὴν εὐτυχῆ στιγμὴν, καθ' ἣν θὰ κοσμήσωσι τὸ δερμάτινον *σελάχι* τοῦ ὑπερῆφάνου γαμβροῦ. Μετὰ πόσης δ' ἀνυπομονησίας ἀναμένεται ὑπὸ πάσης κόρης ἡ ὥρα τῆς μνηστείας· δηλοῦται ἐκ τούτου· ὅτι ἐνῶ αἱ πλεῖστα τῶν οἰκιῶν ἔχουσι δύο ἀπέναντι ἀλλήλων θύρας οὐδέποτε μοι ἐστρέπετο νὰ εἰσέλθω διὰ τῆς μιᾶς καὶ νὰ ἐξέλθω διὰ τῆς ἄλλης:

— Γιὰ νὰ μὴ φύγῃ ὁ γαμβρὸς! . . .

Αἱ κατὰ τὴν μνηστείαν σχέσεις τοῦ γαμβροῦ καὶ τῆς νύμφης εἶνε λίαν ἐλευθέραι· δύναται οὗτος νὰ διημερεύῃ ἐν τῷ οἴκῳ τῶν πενθερῶν, ἡ νύμφη δ' εἰς ἀπόδοσιν, μολοντί δὲν δύναται νὰ πατήσῃ τὸ κατώφλιον τοῦ μέλλοντος συζυγικοῦ οἴκου πρὸ τῆς στέψεως, ἀκωλύτως μεταβαίνει καὶ βοηθεῖ τὸν μνηστῆρα εἰς ποικίλας ἀγροτικὰς ἐργασίας, τὸν θερισμὸν, τὸν τρυγητὸν καὶ τὰ τοιαῦτα.

Ἡ ἡμέρα τῆς στέψεως ὀρίζεται ὑπὸ τοῦ γαμβροῦ διὰ τῆς πρὸς τὴν νύμφην ἀποστολῆς *πῆγτας* προμνηυομένη. Εἶνε δ' ἡ πῆγτα αὕτη ἐξ ἀλεύρου κατεσκευασμένη τεχνικῶς πεποικιλμένη διὰ κεντημάτων περόνης καὶ ἠλειμμένη διὰ μέλιτος.

Δυστυχῶς αἱ γνώσεις μου μέχρι τοῦ σημείου τούτου φθάνουσι, διότι δὲν ἠδυνήθην νὰ παρασῶ καὶ εἰς τὴν στέψιν τὴν τελομένην διὰ χλοερῶν κλάδων νεαρὰς ἀμπέλου.

* *

Ἄβριον πρῶτὴ ἀναχωρῶ, καὶ πρέπει σήμερον νὰ μεταβῶ εἰς τὸ χωρίον *Κορμπάτζι*, ἵν' ἀποχαίρῃ τὸν γείτονα μου κ. Βιλῆ καὶ ἀντιγράψω ἐπὶ τέλους δλόκληρον τὴν ἀρχαίαν ἐπιγραφὴν τοῦ ἱεροῦ τῆς Προσηφᾶς. Ἄλλ' ὁ κ. Βιλῆ ἔχει Ἐπρωχωρίτην ἐπιστάτην, ὅστις φρονεῖ ὅτι κακῶς ἐπραξά δημοσιεύσας τὰ περὶ τῆς ἀνακαλύψεως τῆς

στήλης, διότι έχει σκοπόν νὰ ἐξακολουθήσῃ ἀνασκαφὰς, δυνατὸν νὰ εὑρῇ καὶ ἀγάλματα καὶ ἐπιτηρούμενος δὲν θὰ δυνηθῇ ἕως νὰ τὰ στείλῃ εἰς Βυρώπην νὰ τὰ πωλήσῃ ἀντὶ χιλιάδων λιρῶν, ὡς φρονεῖ. Ἐπὶ τέλους ἠννοεῖ νὰ μὴ με ἀφήσῃ ν' ἀντιγράψω τὴν ἐπιγραφὴν προβάλλων ἐπιχειρήματα ἀνὰ πρῶτον :

— Ἄμυ· ἄν τὴν μάθη ὅλος ὁ κόσμος τὴν ἐπιγραφὴν, τί ἀξία θάχῃ ἢ πλάκα ;

Δὲν δύναμαι νὰ ἐξασκήσω ἀστυνομικὰ καθήκοντα — ἄλλοι οἱ ἀρμόδιοι· λυποῦμαι μόνον διότι δὲν ἠδυνήθην ν' ἀντιγράψω τὸν κατάλογον τῶν συνδρομητῶν τοῦ ἱεροῦ, ἐξ οὗ θὰ ἐμυθάνομεν ἕως πλεῖστα ἀρχαῖα ὀνόματα χωρίων τῆς Βυβόιας παραφθαρῆντα τὴν σήμερον. Καὶ ἵνα μὴ τῆς στήλης πωλουμένης εἰς Βυρώπην — ὅπερ οὐδὲ ὅπως παράδοξον — μεγαλόσχημός τις σοφὸς ἀντιποιηθῇ τὴν ὅλην ἀνακάλυψιν, σημειῶ αὐτολεξεῖ τὸ κύριον μέρος τῆς ἐπιγραφῆς, ὅπερ ἐξ ἀρχῆς ἀντέγραψα ἀπέσχον δὲ νὰ δημοσιεύσω, ἵνα περιλάβω καὶ τὰ 35 ὀνόματα τῶν συνδρομητῶν.

Ἡ ἀρχὴ τῆς ἐπιγραφῆς ἔχει ὡς ἑξῆς :

ΑΓΑΘΗ ΤΥΧΗ ΙΕΡΟΘΥΤΟΥ ΔΗΜΟΚΡΙΤΟΥ ΟΙΔΕ
ΕΠΗΓΓΕΙΛΑΝΤΟ ΚΑΙ ΕΙΣΗΝΕΓΚΟΝ ΕΙΣ ΤΗΝ
ΕΠΑΝΟΡΘΩΣΙΝ ΤΟΥ ΙΕΡΟΥ ΤΗΣ ΑΡΤΕΜΙΔΟΣ
ΤΗΣ ΠΡΟΣΗΩΑΣ ΚΑΙ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗΝ ΤΟΥ ΑΓΑΘΑΜΑΤΟΣ

* *

Θέλω ν' ἀπολαύσω ὅλην τὴν καλλονὴν τῆς τελευταίας ταύτης πρωίας, θέλω οἱ ὀφθαλμοί μου νὰ πληρωθῶσιν ἐκ τοῦ πρασίνου χρώματος τῶν δασῶν, θέλω νὰ πῶ τὸ τελευταῖον ὕδωρ ἀπὸ τῆς κισσοστεφοῦς κρήνης, θέλω νὰ χαιρετίσω ἀνὰ ἕνα τοὺς χαμηλοὺς ἐκείνους οἰκίσκους, οἵτινες ὑπῆρξαν δι' ἐμὲ τόσαι φωλαὶ ἡσυχίας καὶ χαρᾶς. Καὶ θέλω νὰ εὐχθῶ εἰς τοὺς ἀγαθοὺς μου ἀγοῦτας εὐτυχίαν καὶ προκοπὴν, νὰ εἶπω πρὸς αὐτοὺς ὅλην τὴν χαρὰν, ἣν αἰσθάνομαι σφιγγων ἤδη τὴν χεῖρα, οὐχὶ δουλοπαροίκων, ἀλλ' ἀνδρῶν ἐλευθέρων, κυρίων πλέον τῆς ὥραιας ταύτης γωνίας, ἣν πανηγυρικῶς ἠγόρασαν παρὰ τῶν ἰδιοκτητῶν.

Ἄλλ' ὁ ἵππος μου κρατεῖ ἀνυπομόνως τὰ πέταλά του ἢ στιγμὴ τῆς ἀναχωρήσεως ἔφθασε καὶ ἀκρῶν ἤδη τείνω τὴν χεῖρα πρὸς ἐκείνους, οἵτινες σπεύδουσιν ἔφιππον νὰ μ' ἀποχαιρετίσωσιν. Καὶ ἐνῶ διέρχομαι βραδύνων τοῦ ἵππου τὸ βῆμα διὰ τῶν ἐρήμων ἀλωνίων, μέσῳ τῶν θάμνων λευκὴ ἀπλοῦται πρὸς ἐμὲ χεῖρ κρατοῦσά τι ἐντὸς φύλλου πλατάνου δεδιπλωμένον καὶ φωνὴ ἔλαφρα ὡς αὖρα ἢ ὡς στεναγμὸς ψιθυρίζει ὅπισθεν τῶν κλάδων :

— Νὰ μὴ με ξεχάσῃς . . .

Ἐντὸς τοῦ φύλλου ἦτο μικρὰ κεντημένη λωρίς. Ὡς ἐκινήθη ἡ κόρη τῶν ἀγρῶν, δὲν θὰ σε λησμονήσω ὅπως σὺ δὲν ἐλησμονήσῃς τὴν ὑπόσχεςίν σου !

Καθ' ὅλην τὴν ὁδοιπορίαν βαρεῖα λύπη πιεῖζει

τὴν ψυχὴν μου καὶ μόνον μία ἰδέα μετριάξει τὸν πόνον μου, ὅτι ἂν φεύγω ἀπὸ τῆς τόσῳ φειδῶς καὶ τόσον ἡσύχου ἐρημίας μου ἔρχομαι κἀν ἐκεῖ ὅπου μὲ ἀναμένει πᾶσα στοργή, πᾶσα φιλία, πᾶσα ἀγάπη — ἔρχομαι πρὸς σᾶς, ὦ φίλταται, ὦ ὠραῖαί μου Ἀθῆναι !

23 Σεπτεμβρίου 1882. ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΡΟΣΙΝΗΣ

Τὸ ζήτημα τῆς γυμναστικῆς ἤρξαστο ἐπ' ἐσχάτων ἀνακινούμενον ὀλίγον καὶ παρ' ἡμῖν, χάρις δ' εἰς τὸ προοδευτικὸν πνεῦμα τῶν διεπόντων τὰ τῆς παιδείας καὶ εἰς τὴν ὁμόφωνον τοῦ τύπου προτροπὴν ἐγένοντο καὶ εἰς τὴν βήματα πρὸς εἰσαγωγὴν αὐτῆς εἰς τὴν ἐθνικὴν ἐκπαίδευσιν καὶ διάδοσιν ἐν τῷ Κράτει. Βεβαίως τὰ γενόμενα δὲν ἀνταποκρίνονται ἔτι εἰς τὴν ὑψίστην σπουδαιότητα, ἣν τὸ μᾶθημα τοῦτο κέκτηται διὰ τὴν καθόλου ἐθνικὴν ἀγωγὴν, ἀλλ' ὅπως ὁποῦντε ἀρχὴ τις ἐγένετο νῦν, δυνάμεθα δὲ νὰ προσδοκῶμεν ὅτι ἐν τῷ μέλλοντι θέλουσι γίνεαι καὶ γενναϊότεραι ἐνέργειαι πρὸς ἐγκλιμάτισιν καθ' ὅλον τὸ Κράτος τοῦ θεσμοῦ τούτου, οὗτινος τὸ ἐξῆχος λυσιτελεῖ κατανοοῦντες οἱ μὲν ἀρχαῖοι Ἑλληνες ἀνήγαγον αὐτὸν εἰς ἄκραν τελειότητα, ἀπαραίτητον καὶ κράτιστον θεωροῦντες μέρος πάσης τελείας καὶ ἐλευθερίου ἀγωγῆς τῆν σωματικὴν ἄσκησιν, καὶ πλεῖστον τῆς δόξης αὐτῶν εἰς αὐτὴν ὀφείλοντες, τὰ δὲ νεώτερα τῆς Εὐρώπης ἔθνη ἐξ ἐκείνων παραλαβόντες μετὰ ἐνθέρμου ζήλου καλλιεργοῦσι καὶ περιέπουσιν ἀνυπολόγητον ἐξ αὐτοῦ καρπούμενοι ὠφέλειαν. Θέλοντες νὰ συντελέσωμεν τὸ καθ' ἡμᾶς εἰς εὐρυτέραν διάδοσιν τῶν περὶ γυμναστικῆς σωτηρίων ἰδεῶν, δημοσιεύομεν ἐνταῦθα ἀξιόλογον πραγματείαν, ἣν χάριν τῆς Ἑστίας ἐφιλοπόνησεν ἐκ τοῦ γαλλικοῦ ὁ παρ' ἡμῖν ἱκανώτατος καθηγητῆς τῆς ὀπλομαχικῆς καὶ σωμαστικής κ. Ν. Πύργος.

Σ. τ. Δ.

Η ΓΥΜΝΑΣΤΙΚΗ

ἀπὸ τῶν ἀρχαίων χρόνων μέχρι τῶν ἡμερῶν ἡμῶν.

[Κατὰ τὸν Junod et Senglet].

Ἐκ τ. Ν. ΠΥΡΓΟΥ.

Ἡ Ἀρχαιότης.

Μεταξὺ τῶν θεσμῶν, οὓς οἱ ἀρχαῖοι λαοὶ καὶ κυρίως οἱ Ἑλληνες μᾶς ἐκκληροδότησαν, ἡ γυμναστικὴ εἶνε ἀναντιρρήτως ἐξ ἐκείνων, οἵτινες ἐτιμῶντο περισσότερον, καὶ πλεῖστον ἐπέδρασαν ἐπὶ τῶν ἠθῶν καὶ ἐθίμων τῶν πολεμικῶν ἐθνῶν τῆς ἀρχαιότητος.

Ἐκαστος παρὰ τῆς ἱστορίας γνωρίζει ὅτι ὁ ἑλληνικὸς λαὸς ἦτο ὁ νικῆσας τὴν φοβεράν δύναμιν τῆς Ἀσίας, καὶ ὅτι τὸ μυστήριον ταύτης τῆς νίκης ἐναπέκειτο κατὰ μέγα μέρος εἰς τὴν δύναμιν τῶν στρατῶν του, οἵτινες, συγκείμενοι ἐξ ἀνδρῶν γεγυμνασμένων εἰς ὅλας τὰς ἀσκήσεις τοῦ σώματος, παρεῖχον ταῦτοχρόνως μαχητὰς διὰ τὸν ἀγῶνα καὶ τὸν θρίαμβον. Ἡ ἀνατροφὴ ἦν ἐδιδόν ἐῖς τὰ παιδιὰ καὶ εἰς τοὺς νέους ἦτο τοιαύτη, ὥστε νὰ τοῖς ἐμπνέη πρὸ παντὸς ἄλλου τὰς πολεμικὰς ἀρετὰς καὶ τὸν ἔρωτα τῆς πατρίδος. Σῶμα ὑγιές, ψυχὴ ἐλευθέρη καὶ ἰσχυρὰ, ἦσαν τότε ἡ βᾶσις τῆς εὐτυχίας. Ὁ πολιτισμὸς οὗτος τόσον ἰσχυρῶς ὀργανισμῆνος ἀπὸ τῶν πρώτων χρόνων, ἐφαίνετο ὅτι θὰ διήρκει πάντοτε,